

Лисенко А.М.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,
Акімов С.С.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Чадай Ю.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ РІШЕНЬ В УПРАВЛІННІ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ СФЕРИ АГРОБІЗНЕСУ

Сільське господарство в Україні є однією з провідних галузей виробничої сфери, що має експортоорієнтовану спрямованість. Так, у 2023 р. на частку складової «сільське, лісове та рибне господарство» у загальному обсязі ВВП, сформованому за виробничим методом, припадало 7,41 % [1]. У товарній структурі зовнішньої торгівлі в 2023 р. на частку живих тварин та продуктів тваринного походження припадало 3,8 %, продуктів рослинного походження - 32,4 %, жирів та олії тваринного або рослинного походження - 15,6 % [2]. Зважаючи на це, важливість ефективного розвитку сфери агробізнесу передбачає необхідність якісного проведення економічного аналізу, який слугує основою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Волкова Н.А., Волчек Р.М., Гайдаєнко О.М. зазначили, що «в сучасних умовах функціональна роль економічного аналізу посилюється, в основному під час аналізу ринкового середовища, виробничо-господарського потенціалу, обґрунтованості й дієвості механізму реалізації управлінських рішень, ефективності управління фінансовими ресурсами» [3, с. 23]. Процес розробки рішень у сфері агробізнесу, як і в інших сферах господарювання, включає три стадії (рис. 1):

Рис. 1. Стадії процесу розробки рішень *

* узагальнено авторами на підставі [4]

Томчук О.Ф. та Кафлевська С.Г. виокремлюють такі основні фази прийняття та реалізації управлінських рішень: збір інформації щодо конкретної проблеми; з'ясування та визначення причин виникнення проблеми; формулювання цілей вирішення проблеми; вибір та обґрунтування стратегії вирішення проблеми; розроблення варіантів розв'язання проблеми; вибір кращого варіанта; коригування та узгодження рішення; реалізація рішення [5, с. 220].

Необхідно зазначити, що розробка економічно обґрунтованих рішень - це системний процес, який «являє собою циклічну послідовність дій суб'єкта керування, спрямовану на вирішення проблем організації на основі їх всебічного аналізу, пошуку альтернатив та вибору найбільш оптимального варіанта з урахуванням конкретних умов» [4].

Система управління поєднує у своєму складі дві підсистеми: керуючу (суб'єкт управління) та керовану (об'єкт управління). До складу керуючої підсистеми входять керівники різних рівнів, а керована підсистема являє собою сукупність складових ланок фінансово-господарської діяльності. При взаємодії цих підсистем поєднуються структурно-функціональні, інформаційно-поведінкові компоненти та компоненти саморозвитку.

У процесі управління суб'єктами господарювання аналітичні дослідження забезпечують становлення прямого і зворотного інформаційних потоків. Керівний орган передає інформацію на об'єкт управління, який через зворотній зв'язок повідомляє суб'єкт управління про результати виконання команди та про свій новий стан. Тобто, при прямому зв'язку економічний аналіз сприяє забезпеченню параметрів впливу на об'єкт управління, а при зворотному - дає можливість оцінити ефективність здійсненого впливу та доречність його коригування.

Будь-яке управлінське рішення повинне базуватися на результатах системного аналізу. Як зазначила Щедрина О.І., «системний аналіз є сукупністю методів дослідження складних соціально-економічних систем, виявлення проблем, планування і реалізації дій, що спрямовані на їх ліквідацію» [6, с. 182]. Саме системний аналіз спрямований на порівняння варіантів управлінських рішень та вибір найбільш прийняттого для конкретних умов рішення. При проведенні системного аналізу поєднуються формалізовані та неформалізовані процедури, здійснюється пошук оптимального співвідношення таких процедур.

Необхідно зазначити, що суб'єкти господарювання сфери агробізнесу є різними за обсягами діяльності та організаційно-правовими формами, що здійснює значний вплив на організацію та проведення ними аналізу. Так, в агрохолдингах економічному аналізу надається важливе значення, рішення обґрунтовуються деталізованими розрахунками з поєднанням традиційних методів, способів детермінованого та стохастичного факторного аналізу, прийомів оптимізації. На середніх за розмірами аграрних підприємствах, як правило, обмежуються використанням традиційних методів та урахуванням детермінованих взаємозв'язків між результативними та факторними показниками. У переважній більшості фермерських господарств у звітності не

відображають інформацію щодо реальних обсягів діяльності, «аналіз результатів господарювання проводять формально, на примітивному рівні, часто ігноруючи економічні закони та орієнтуючись на нарощування прибутку, перш за все, за рахунок пошуку якомога вигідніших каналів збуту продукції та економії на оплаті праці найманих працівників» [7, с. 285].

Водночас, не залежно від обсягів діяльності та організаційно-правових форм господарювання суб'єктів сфери агробізнесу, якісне проведення економічного аналізу є необхідним, тому що аналіз передуює прийняттю рішень. Для адекватної економічної оцінки ситуацій та прийняття ефективних рішень у сфері агробізнесу важливими моментами є: розуміння особливостей розвитку сільського господарства, основ ведення обліку, складання звітності, оподаткування; поєднання знань, логіки та раціонального мислення; узгодженість організаційних цілей та стратегій; орієнтація на процес; встановлення пріоритетів; відповідальність у розробці та реалізації рішень.

Список використаних джерел

1. Валовий внутрішній продукт за 2023 рік. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Товарна структура зовнішньої торгівлі в 2023 році. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Економічний аналіз: навч. посібник / Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. За ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ: Ротапринт, 2015. 310 с.
4. Лисенко А. Прогнозування, планування та моделювання в системі розробки рішень в аналізі, аудиті та оподаткуванні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-54>.
5. Томчук О.Ф., Кафлевська С.Г. Системний аналіз як метод ухвалення і обґрунтування рішень. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 3(69). Т. 2. С. 217-222. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/6276.pdf>.
6. Щедріна О.І. Системний аналіз як інструмент прийняття управлінських рішень в бізнесі. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2020. № 99. С. 169-183. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/zb_mise/99/15.pdf.
7. Лисенко А.М. Особливості організації економічного аналізу у фермерському господарстві. *Глобальні принципи фінансового, облікового та аналітичного забезпечення аграрного сектора економіки: матеріали Міжнар. наук-практ. конф., 8-9 листоп. 2018 р.* Вип. 1. Харків: ХНАУ, 2018. С. 284-287. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/12599> .